

De winterwaarnemingen van Grote Sterns in Nederland

G. L. Ouweneel

Weinigen zullen hebben voorzien dat de waarneming van een Grote Stern vóór de Brouwersdam op 30 december 1972 de eerste zou zijn van een hele reeks winterwaarnemingen. Winter 1972-1973 bracht twee waarnemingen van ieder één vogel, de bewuste decemberwaarneming en nog één in januari 1973. In januari en februari 1974 waren er wederom Grote Sterns langs de Brouwersdam, maximaal drie exemplaren tegelijk. De daaropvolgende winter kregen de Grote Sterns speciale aandacht. Ik bracht toen vele uren door langs de Brouwersdam, hetgeen tot resultaat had dat bij nagenoeg alle bezochten Grote Sterns konden worden waargenomen, met een maximum van 4 vogels tezamen. De ontmoetingen vonden plaats binnen een straal van één kilometer en de vogels bleken een vaste rustplaats te bezitten. Mede op grond hiervan was het niet te optimistisch om te stellen dat er ter plaatse Grote Sterns overwinterden. Na winter 1974-1975 waren de activiteiten minder op Grote Sterns gericht, maar de waarnemingen bleven doorgaan. Onze winterwaarnemingen staan niet alleen. Elders langs de Westeuropese kusten — en met name langs de Frans-Atlantische kust — ziet men tegenwoordig nogal eens Grote Sterns in het winterhalfjaar. Het is dus zaak om de waarnemingen te blijven registreren. In een tabel vindt de lezer een overzichtje van de winterwaarnemingen van Grote Sterns sinds 1972-1973, welke ons bereikten. Als criterium geldt het tijdvak gelegen tussen 15 november en 15 maart.

De Brouwersdam

Verreweg de meeste waarnemingen stammen van de Brouwersdam tussen Goeree en Schouwen en de naaste omgeving. Een concentratiepunt lijkt de aansluiting van deze dam op de kust van Schouwen te zijn, zowel aan de zeezijde als aan de binnenzijde. Rustplaats zijn de aan de zeezijde gelegen zandplaat, maar vooral een perceeltje grasland bij een binnendijks gelegen wiel onder Scharendijke, circa 800 meter ten oosten van de Brouwersdam. Overigens werd dit wiel met grasland in 1977 geliquideerd in het kader van een recreatieobject. Hoewel hierdoor niet alleen de Grote Sterns werden gedupeerd — 's winters waren er vaak Rotganzen, Goudplevieren en Watersnippen — zijn de ontmoetingskansen met de overwinterende Grote Sterns afgenomen. Vooral in de

namiddag rustten ze hier vaak, maar ook met zwaar weer. Op 4 januari 1976, daags na een zware storm, rustten er vijf.

Er is nog een andere reden voor de omstandigheid dat de waarnemingen zowel in frequentie als in aantallen sterns, de beide laatste seizoenen wat afnamen. Men moet echt op de sterns uit zijn en soms uren wachten voor ze komen opdagen. In 1974-1975 heb ik dat gedaan: vaak kwamen de Grote Sterns dan in de loop van de middag in het vizier wanneer ze, de Noordzeekust van Schouwen volgend, de Brouwersdam passeerden richting Grevelingen. In de beide laatste seizoenen droegen de waarnemingen min of meer het karakter van 'toevallige' ontmoetingen, zij het dat er natuurlijk wel naar de Grote Sterns werd uitgekeken als wij de strategische plaatsen passeerden.

Waarnemingen elders

Het was te verwachten dat ook van andere plaatsen langs onze kust waarnemingen zouden loskomen. Op twee na stammen deze alle uit Zuidwest-Nederland. De waarneming van 16 december 1975 bij Schoorl, en die van 23 januari 1977 in het Marsdiep zijn weer sprongetjes noordwaarts. Opmerkelijk zijn voorts de waarnemingen van 5 Grote Sterns voor de kust van Tholen medio januari 1976 en de 1-2 exemplaren die de gehele maand januari 1977 in de binnenhaven van Vlissingen verbleven.

Wanneer wij de structuur van de Nederlandse waarnemingsplaatsen bezien, blijkt dat deze veelal gemeen hebben dat het min of meer beschutte plaatsen zijn: baaien (de locatie vóór de Brouwersdam), estuaria (Oosterschelde), zeehavens (Vlissingen) enz. Er valt dus wat voor te zeggen om op deze plaatsen 's winters naar Grote Sterns uit te zien. Degenen die echter gelegenheid hebben om waarnemingen te doen op zee voor onze kust, vragen wij bijzondere attentie voor Grote Sterns.

Het is overigens nog te vroeg om de Grote Stern nu te rekenen tot onze permanente overwinterraars. De milde winters op onze breedte van de laatste jaren zullen met de recente ontwikkeling wel wat hebben uit te staan. In het mediterane gebied is de Grote Stern tegenwoordig gewone wintervogel en Prater vond in januari 1975 de soort algemeen langs de Portugese kust: er is dus toch wel wat aan de hand. Voorlopig zullen wij

moeten afwachten wat de Grote Sterns gaan doen indien wij weer een reeks continentale winters krijgen. Incidentele koudeperiodes blijken ze ogenschijnlijk goed te kunnen doorstaan: onmiddellijk na de koudeperiode

rond de maandwisseling januari-februari 1976 verbleven rond het Brouwershavense Gat zelfs meer Grote Sterns dan ooit tevoren.

Winterwaarnemingen in Nederland van Grote Sterns 1972-1973 tot en met 1977-1978.

- 1972—1973 30-12-1972: 1 ex. Brouwersdam (Lim. 46: 243—244)
20- 1-1973: 1 ex. idem (Lim. 46: 243—244)
- 1973—1974 12- 1-1974: 1 ex. Brouwersdam (Vogeljaar 23: 47)
19- 1-1974: 1 ex. idem (Lim. 47: 152—153)
26- 1-1974: 1 ex. idem (Lim. 47: 152—153, Vogeljaar 23: 47)
27- 1-1974: 3 ex. idem (Lim. 47: 152—153)
9- 2-1974: 2 ex. Scharendijke (Lim. 47: 152—153)
16- 2-1974: 2 ex. Brouwersdam (Lim. 50: 50)
- 1974—1975 20-11-1974: 1 ex. Brouwersdam (Lim. 50: 50)
7-12-1974: 1 ex. idem (Vogeljaar 23: 183)
27-12-1974: 1 ex. idem (Lim. 48: 197—201)
28-12-1974: 1 ex. Brouwersdam (Bult)
1- 1-1975: 1 ex. idem (Lim. 48: 197—201)
11- 1-1975: 1 ex. idem (Lim. 48: 197—201)
18- 1-1975: 4 ex. idem (Lim. 48: 197—201)
26- 1-1975: 2 ex. idem (Lim. 48: 197—201)
3- 2-1975: 1 ex. idem (Lim. 48: 197—201)
1 ex. Oosterschelde Burghsluis (Lim. 48: 197—201)
10- 2-1975: 1 ex. Stellendam (Lim. 48: 197—201)
15- 2-1975: 3 ex. Scharendijke (Lim. 48: 197—201)
19- 2-1975: 3 ex. Scharendijke (Lim. 48: 197—201)
8- 3-1975: 3 ex. Scharendijke (Lim. 48: 197—201)
- 1975—1976 16-12-1975: 1 ex. Schoorl (Vogeljaar 24: 56)
27-12-1975: 1 ex. Brouwersdam (Vogeljaar 24: 153)
28/31-12-1975: 2 ex. Scharendijke (Lim. 50: 50)
2- 1-1976: 2 ex. Brouwersdam (Vogeljaar 24: 153)
4- 1-1976: 4 ex. Scharendijke (Vogeljaar 24: 153)
10- 1-1976: 3 ex. Scharendijke (Vogeljaar 24: 153)
Medio jan. 1976: 5 ex. Tholen (Watervogels 2: 79—84)
1 ex. Noordzee (Watervogels 2: 79—84)
18- 1-1976: 1 ex. Brouwersdam (Vogeljaar 24: 153)
11- 2-1976: 7-8 ex. Brouwersdam (Vogeljaar 24: 153)
14- 2-1976: 2-4 ex. Brouwersdam (Vogeljaar 24: 153)
15- 2-1976: 2 ex. Scharendijke (archieff NOU)
28- 2-1976: 1 ex. Brouwersdam (Bult)
29- 2-1976: 2 ex. Brouwersdam (Bult)
29- 2-1976: 1 ex. Scharendijke (archieff NOU)
1- 3-1976: 3-6 ex. Scharendijke (archieff NOU)
5- 3-1976: 2 ex. Brouwersdam (Vogeljaar 24: 153)
- 1976—1977 24-12-1976: 6 ex. Scharendijke (Ouweneel, Schilperoord)
7- 1-1977 tot en met 30-1-1977: 1-2 ex. Binnenvlissingen (Westbroek e.a.: med. Wedts de Swart)
8- 1-1977: 1 ex. Brouwersdam (med. Meininger)
15- 1-1977: 1 ex. idem (Ouweneel, Preesman)
23- 1-1977: 1 ex. Marsdiep (Vogeljaar 26: 31)
11- 2-1977: 1 ex. Brouwersdam (Preesman)
- 1977—1978 6-11-1977: 2 ad., 1 juv. Brouwersdam (Bult)
12-11-1977: 1 ad. Brouwersdam (Bult)
17-11-1977: 1 ex. Brouwersdam (Ouweneel)
27-11-1977: 1 ex. idem (Ouweneel)
17-12-1977: 2 ex. idem (De Heer, Pop, Wagenaar, excursie KNNV)
24-12-1977: 2 ex. idem (v. d. Meyden, Ouweneel, Schilperoord)

● G. L. Ouweneel, Lijster 17, 3299 BT Maasdam.

LITTERATUUR:

- Meininger, P. L. (1977): Resultaten van een vogeltelling langs de Nederlandse en Belgische Noordzeekust 1977. Watervogels 2: 79—84.
- Ouweneel, G. L. (1975): Overwinterende Grote Sterns *Sterna sandvicensis* in Nederland. Limosa 48: 197—201.
- Ouweneel, G. L. (1976) Meer winterwaarnemingen van Grote Sterns in het Brouwershavense Gat. Het Vogeljaar 24: 153.
- Saels, H. F. L. & H. J. M. Baptist (1977): Vogels in de deltawateren van zuidwest Nederland. Afd. Milieu-onderzoek. Middelburg.